

***"RISIKO FOR NYA? FOR AT DE SKAL FÅ NOEN SKRUBBSÅR,
BREKKE ET BEM ELLER FÅ KJERNERYSTELSE?"***

Hvilke holdninger har personalet til risikofylt lek i barnehagen?

Av

Ida Nyløkken

Kandidatnummer 217

Bacheloroppgave

Hovedmodell

Fordypning: Fysisk fostring

Veileder fordypning: Olav Bjarne Lysklett

Veileder pedagogikk: Ann Helen Helgemo

Trondheim, april 2013

Innhold.

1.0 Innledning.....	2
1.1 Bakgrunn for oppgaven.....	2
1.2 Oppgavens disposisjon.....	3
2.0 Teori.....	4
2.1 Hva er lek?	4
2.2 Lek ute.....	4
2.3 Risikofylt lek og dens betydning.....	5
2.4 Personalets rolle	7
2.5 Sikkerhet i barnehagen – en begrensning for risikofylt lek?.....	8
3.0 Metode.....	10
3.1 Hva er metode?.....	10
3.2 Valg av metode.....	10
3.3 Utvalg	11
3.4 Utstyr/materiale.....	11
3.4.1 Intervjuguide	11
3.4.2 Båndopptaker	11
3.5 Prosedyre.....	12
3.5.1 Gjennomføring av intervjuene	12
3.5.2 Etterarbeid av intervjuene	12
3.6 Validitet og reliabilitet	13
3.7 Vurdering av min metode.....	13
4.0 Resultat.....	15
4.1 Personalets forståelse av risikofylt lek	15
4.2 Barnas muligheter og begrensninger til risikofylt lek.....	16
5.0 Drøfting.....	19
5.1 Personalets forståelse av begrepet risikofylt lek	19
5.2 Hvilken betydning har den risikofylte leken?	20
5.3 Får barna nok utfordringer i barnehagen?	21
5.4 Hvordan forholder personalet seg til grensesetting i risikofylt lek?	22
5.5 Sikkerhet.....	23
6.0 Avslutning.....	26
7.0 Referanser.....	27
Vedlegg 1. Intervjuguide.....	30

1.0 Innledning

Bacheloroppgaven er en oppgave hvor jeg selv har utarbeidet en problemstilling ut i fra et interesseområde fra fordypningsfaget. Den involverer fagene pedagogikk og forryningsenheten min som er fysisk fostring.

1.1 Bakgrunn for oppgaven

Jeg bestemte meg tidlig for at bacheloroppgaven min skulle omhandle risikofylt lek. Allerede det første året på førskolelærerutdanninga ble jeg veldig interessert i dette temaet. Jeg har selv vokst opp rett ved siden av skog og elv, og har mange gode opplevelser der som jeg ikke ville vært foruten. Jeg har alltid likt aktiviteter med mye fart, som å renne på ski og akebrett. Det å få leke fritt i skogen å klatre i trærne har for meg vært en selvfølge. I dagens samfunn med det økte fokuset på sikkerhet, er det ikke alltid slik lenger. Jeg husker godt at en voksen i barnehagen kom og sa til meg: *"Nå har vi merket av på greinene på trærne hvor langt opp dere får klatre"*. Jeg var rundt 5 år og hadde da gått i barnehagen lenge. Jeg skjønnte ikke hvorfor jeg plutselig ikke skulle få klatre opp til "min" plass i treet. Dette var svært skuffende, og klatretreet var ikke interessant for meg lenger.

De voksne i barnehagen bør være bevisst på sine holdninger for at de ikke skal begrense barns muligheter til fysisk utfoldelse i hverdagen. Jeg mener at det er viktig at alle barn får mulighet til å utvikle seg motorisk ut i fra sitt nivå. Dette er det de voksne i barnehagen som må tilrettelegge for. Jeg mener også at noen knall og fall må til gjennom utviklingen av motoriske ferdigheter. Slike erfaringer er viktige for å takle utfordringer man får senere i livet!

I November i fjor fikk jeg anledning til å delta på *Nasjonal barnesikkerhetskonferanse 2012 – Er det trygt at det er så sikkert?* Engasjementet til de som holdt foredragene gjorde meg enda mer interessert i temaet, og jeg fikk stor inspirasjon til å starte på bacheloroppgaven.

Da jeg fikk høre om de strenge sikkerhetsreglene som spesielt gjaldt i USA og Storbritannia, ble jeg sjokkert. Barnehageområdene er flate og uten naturlige elementer som steiner og trær. Dette mener jeg må være uinspirerende for et barn. Etter at forskriften om sikkerhet ved lekeplassutstyr kom i Norge i 1996 (DSB), ble det skapt stor debatt angående sikkerhet i barnehagen. Dette har gjort meg interessert i å forske på hvordan det faktisk er i dagens norske barnehager. Da jeg mener at det er av stor betydning hvordan personalet forholder seg til denne typen lek, er det de jeg ville rette fokuset mot. For å få svar på problemstillingen min

valgte jeg å intervju de ansatte på en avdeling i en "ordinær" barnehage. Problemstillingen min ble dermed:

Hvilke holdninger har personalet til risikofylt lek i barnehagen?

Det er få som har forsket direkte på temaet risikofylt lek. Sandseter er en av dem, som gjennom sitt engasjement har fengst meg veldig. Hun har blant annet skrevet en doktorgrad: "*Scaryfunny. A Qualitative Study of Risky Play Among Preschool Children*" (Sandseter, 2010). Jeg kommer i hovedsak til å benytte meg av hennes forskning. I tillegg vil jeg benytte annen litteratur som er aktuell i forhold til temaet jeg har valgt.

1.2 Oppgavens disposisjon

Jeg starter bacheloroppgaven med en teoridel inndelt i underkapitler hvor jeg presenterer temaet jeg valgte. I denne delen vil jeg også ta opp temaer som jeg mener er sentrale når man skal snakke om risikofylt lek. Deretter kommer en metodedel der jeg kort forklarer hva metode er, hvilken metode jeg har brukt, valg av informanter, utstyr, hvordan jeg har gått fram i arbeidet mitt og vurdering av metoden. Etter metodedelen presenterer jeg resultatene i to deler. Den ene delen dreier seg om personalets forståelse for temaet risikofylt lek, og den andre delen går mer på deres holdninger i forhold til muligheter og begrensninger. Deretter kommer en drøftingsdel. Her drøfter jeg resultatene opp mot problemstillingen min med bakgrunn i relevant teori. Avslutningsvis vil jeg gi en kort oppsummering av min forskning.

2.0 Teori

2.1 Hva er lek?

I denne bacheloroppgaven er det mest relevant å se på lek som et fysisk fenomen. Det kan være vanskelig å gi et entydig svar på hva lek er. Lillemyr (2011) hevder at lek er en vesentlig side ved barnekulturen, og at den spiller en viktig rolle for barns sosialisering. Gjennom lek lærer barn seg selv å kjenne og utvikler tillit til seg selv i forhold til hva de er i stand til å mestre av utfordringer. Leken er et mål i seg selv for barnet, og det er en naturlig væremåte. De leker fordi det er artig (ibid.). Når barn leker, kommer de i det som Csikszentmihaly (1975, i Bagøien, 2003) kaller en flyttilstand eller "flow". Dette er en opplevelsesprosess som gjør mennesket oppslukt, konsentrert og nærværende, og en glemmer gjerne tid og sted (ibid.).

Osnes, Skaug og Kaarby (2010) understreker at fysisk aktivitet også handler om lek. Samtidig mener de at det er vanskelig å trekke en grense mellom hva som er lek og hva som er fysisk aktivitet. Likevel hevder de blant annet at øvelseslek er en form for kroppslig lek (bevegelseslek): *"Lek handler både om å bli kjent med egen kropp og om eksperimentering med kroppens bevegelsesmuligheter"* (ibid. s.19). Dette vil si at lek for eksempel kan være å øve på å klatre opp fjellskrenten, eller å komme seg enda lenger opp i treet. Rammeplanen påpeker at personalet skal inspirere til trygg og utfordrende kroppslig lek og aktivitet (Kunnskapsdepartementet, 2011). Osnes, Skaug og Kaarby (2010) mener at den kroppslige leken er framtrede både i rollelek, regellek og konstruksjonslek. Dette fordi barna må benytte seg av ulike bevegelsesformer også i disse lekene (ibid.). Altså henger fysisk aktivitet og lek ofte tett sammen.

2.2 Lek ute

Under Rammeplanens fagområde *"Kropp, bevegelse og helse"* står det at: *"Gjennom kroppslig aktivitet lærer barn verden og seg selv og kjenne"* (Kunnskapsdepartementet, 2011, s.41). Videre står det at variert fysisk aktivitet både ute og inne er viktig for utvikling av motoriske ferdigheter og kroppsbeherskelse, og at bruk av natur gir mange muligheter. Personalet må derfor tilby lek der barna er fysisk aktive (ibid.). Rammeplanen anerkjenner altså betydningen av barns behov for fysisk aktivitet, og det påpekes at dette bør skje gjennom lek.

Fjørtoft (2010a) hevder at den beste garantien for at barn er fysisk aktive, er at de er ute. Barn søker naturlig etter utfordringer i terrenget. De kan for eksempel utfordre seg selv ved å klatre

høyere opp i treet eller starte lengst oppe i akebakken når de skal ake. Etter hvert blir barna trygge i området fordi de mestrer utfordringene som finnes. Slik kan barna få mestringsfølelse. Dette skjer ofte gjennom den frie leken, uten voksenstyring (ibid.). I den kroppslige leken vil mestring handle om å oppleve suksess gjennom kropp og bevegelse. Gjennom kroppslig mestring kan barna få positiv selvoppfatning, noe som er viktig for motivasjonen til å gripe nye utfordringer (Osnes, Skaug og Kaarby, 2010).

Naturen har det Bagøien & Storli (2002) kaller et åpent handlingsrom. Det vil si at barna alltid kan finne nye opplevelser og utfordringer her. Dette kanskje spesielt fordi miljøet er foranderlig med vær og ulike årstider (ibid.). At naturen har et såkalt åpent handlingsrom, kan belyses med teorien om "affordances". Begrepet handler om den funksjonen et element i landskapet kan tilby individet. For et barn kan for eksempel en stor stein invitere til klatring, og en lang bakke invitere til rutsjing (Fjørtoft, 2010b). Både steinen og bakken forandrer karakter med været. Det blir en helt ny utfordring å klatre på steinen hvis det er regn og såpeglatt, enn hvis den er helt tørr (Bagøien & Storli, 2002). Dette gjør naturen spennende og uforutsigbar, og alle kan finne utfordringer tilpasset sitt nivå.

Vingdal & Hollekim (2001) påpeker at barn som leker mye ute i naturen sammen med andre barn og voksne, får fysiske, psykiske og sosiale opplevelser og utfordringer som er med på å gi dem en solid plattform i livet.

2.3 Risikofylt lek og dens betydning

Sandseter (2007) definerer risikofylt lek som utfordrende og spennende lek, hvor det er en viss fare for at barna kan skade seg hvis noe går galt. Denne typen lek foregår som oftest ute i barns frie lek. Sandseter (ibid.) har intervjuet og observert voksne og barn, og ut i fra det kategorisert hva denne typen lek kan innebære:

- lek med stor høyde, med fare for skade ved fall
- lek med stor fart, med fare for f.eks sammenstøt
- kamp – og slåssleker, med fare for å skade hverandre
- lek ved farlige steder, med fare for å falle på/ned/inni noe
- lek med farlige redskaper, f.eks øks, sag, kniv, hammer
- lek hvor barna kan gå seg bort/bli borte, f.eks lek i skogen

Barn søker naturlig å bli kjent med kroppens muligheter og begrensninger. De har allerede fra første leveår en utforskertrang og en motivasjon for å hele tiden teste seg selv og sine

omgivelser. De prøver ut og feiler, og skaper gjennom dette erfaringer om hvordan de best kan samhandle med omgivelsene sine (Sandseter, 2010a). Sandseter (ibid.) påpeker at: *"Ingen lekemiljøer eller andre miljøer er hundre prosent risikofrie, og barn vil alltid før eller siden havne i situasjoner hvor de blir nødt til å stole på egen risikovurdering og risikomestring (s.58).*

Barn søker risikofylt lek fordi det er noe spennende og litt skummelt ved den. De fleste barn liker følelsen av at det kiler i magen når de skal prøve noe skummelt og noe som de ikke helt vet om de mestrer. Det å balansere på grensen av å ha kontroll og å overvinne frykten for risikoen og det ukjente, gjør leken spennende og risikofylt (bl.a Coster & Gleeve, 2008 i Sandseter, 2010b). Å rutsje på matter på magen og med hode først, å klatre høyt i trær, å disse/huske på utfordrende måter og med stor fart, er bare noen få eksempler på spennende - og risikofylte aktiviteter (Sandseter, 2010b).

Flere forskere mener at barn er progressive i sin tilnærming til utfordrende og spenningsfylte aktiviteter (bl.a Aldis, 1975 i Sandseter, 2010a). Dette vil si at de stegvis øker nivået av utfordringer, slik at det blir tilpasset sitt funksjonsnivå. I de fleste tilfeller vil derfor barna naturlig stoppe opp når noe blir for skummelt. Det er imidlertid individuelle forskjeller i behov for - og opplevelse av spenning og risiko i barns lek. For et barn kan det å tørre å klatre opp til den andre greina i treet være like spenningsfullt som for barnet som klatrer helt til topps (Sandseter, 2010b).

Barn kan lære mye gjennom den utforskende og risikofylte leken. De får testet sine egne grenser og får oppleve å mestre nye oppgaver. Dette kan bidra til å ruste barna til å møte samfunnet vi lever i (Sandseter, 2010b). Breivik (2001) skriver i boka *"Sug i magen og livskvalitet"* at det å få noen skrubbsår, brette et bein, fryse litt og å være litt sulten innimellom, er en barnerett. Han mener at dette gir kontrastfylte opplevelser som er gode i seg selv, og at det skaper motstandsdyktighet og robusthet. Han hevder også at hvis vi skal lære oss å mestre noe, må vi være villige til å utsette oss for mulige farer (Breivik, 2001).

Gjennom risikofylt lek og de fysiske utfordringene som de får i denne leken, utvikler barna stadig bedre motorisk kontroll. Sandseter (2010b) skriver at: *"De leker seg til kroppsbevissthet, en sterkere kropp og bedre kontroll over dens muligheter og begrensninger, og de blir bedre i stand til å bruke kroppen hensiktsmessig – både generelt og i risikofylte situasjoner spesielt (s.184).*

Barna lærer seg å mestre risikosituasjoner, altså de oppøver risikomestring. Boyesen (1997) skriver at når barn for eksempel klatrer i trær, er det ikke bare for å utsette seg for risiko, men de øver seg til å bli bedre til å håndtere risikoen. Videre skriver hun at barn må eksponeres for farer, og lære hvordan de skal opptre i dem. Dette betyr at hvis barn skal lære seg å mestre risikoer, må de nødvendigvis få nærme seg risikoer (ibid.). Med dagens fokus på sikkerhet, kan dette være et stort dilemma for mange.

2.4 Personalets rolle

Rammeplanen (Kunnskapsdepartementet, 2011) sier blant annet at personalet skal inspirere til trygg og utfordrende kroppslig lek og aktivitet for alle barn. I tillegg skal personalet oppmuntre barna til å søke fysiske utfordringer og prøve ut sine kroppslige muligheter (ibid.). Dette kan bety at også risikofylt lek bør ha en plass i barnehagehverdagen, og at personalet må tilrettelegge for denne typen lek.

I dag tilbringer mange barn mesteparten av tiden i våken tilstand i barnehagen. Mye tyder også på at lek i nabolag og nærmiljø er et sjeldnere syn i dag (Skår & Krogh, 2009 i Sandseter, 2010a). Det er derfor helt klart at barnehagens rolle er viktig for barns opplevelser og helhetlige utvikling. Sandseter (2010a) hevder at dette har en konsekvens for barnas muligheter til den utforskende og risikofylte leken. Den voksne kan blant annet ha en viktig rolle i forhold til å hjelpe barn til å delta i lek og aktiviteter. I denne sammenheng kan teorien til Vygotskij om "et støttende stillas" være aktuell. Dette betyr at den voksne er en støtte for barnet i en periode, slik at barnet etter hvert mestrer leken eller aktiviteten på egen hånd (Lundhaug, 2010). Dette kan spesielt være viktig for barn som er litt skeptiske til å ta nye utfordringer (f.eks motorisk usikre barn).

Rasmussen (1996) mener at barnehagepersonalets toleranse for kaotisk, bråkete og risikofylt lek i mange tilfeller er lav. Han påpeker likevel at det er store forskjeller fra barnehage til barnehage. De voksne bør være bevisst på holdningene som de har til den mer kroppslige leken i barnehagen. En bør tenke over om det er sine egne eller barnas behov og grenser som avgjør hvor langt barna får gå i den utforskende og risikofylte leken (Lysklett, 2006).

Sandseter (2010b) hevder at barnehageansatte ofte ubevisst kan tenke at det er best å være "føre var enn etter snar" når det gjelder risikoer. Dette kan komme av personlig risikovurdering og bekymring for skade. Bekymringen kommer kanskje spesielt fordi man har ansvar for andres barn.

De voksne må prøve å unngå å begrense barna i deres naturlige søken etter stimuli. De må være tålmodig, og ikke stoppe opp en aktivitet før det virkelig er nødvendig. Barna mestrer som oftest de risikofylte situasjonene på eget vis. Hvis en velger å stoppe opp leken for tidlig, kan man risikere å ta fra barnet den gode mestringsopplevelsen (Lysklett, 2006).

Sandseter (2010a) påpeker at det er viktig at personalet ser an hvert enkelt barns spenningsnivå og mestringsnivå, og tilpasser grensene deretter. Ingen barn er like! Noen barn søker mer risikofylte situasjoner enn andre, og noen mestrer slike situasjoner bedre enn andre. Tilpasning til hvert barn er derfor viktig for at alle skal få utvikle seg ut fra sitt nivå.

2.5 Sikkerhet i barnehagen – en begrensning for risikofylt lek?

Etter at forskriften om sikkerhet ved lekeplassutstyr ble vedtatt 1996 (DSB), utløstes en stor debatt om temaet sikkerhet i barnehagen. Debatten er fremdeles aktuell, og det er mange ulike meninger angående temaet. I land som Australia og Storbritannia er det spesielt streng sikkerhetslovgivning i barnehager, som ofte begrenser deres praksis. I Norge har vi generelt en nokså liberal holdning til at barn driver med risikofylte aktiviteter. Dette kan komme av at det ikke er like vanlig å saksøke de ansatte ved skader og uhell som det for eksempel er i Australia (Hagen & Sandseter, 2010). I tillegg kan det kanskje ha sammenheng med at vi her i Norge har et syn på at læring bør skje gjennom lek, og at den risikofylte leken derfor er viktig for barns læring.

Ellingsen (2008) har analysert dødsulykker blant barn i Norge. I hans artikkel "*Barndom. Tryggere, men kanskje kjedeligere*", står det at barn aldri har vært så trygge som de er i dag, og han påpeker at dette har en sammenheng med hvor de lever sine liv og hvem de har rundt seg. Oppvekstvilkårene er tryggere enn før, men kanskje nettopp derfor kjedeligere. Avslutningsvis skriver han i artikkelen: "*Vis oss den barnehagebestyreren som med vitende og vilje tør å gjøre lekeplassen mer usikker!*" (ibid.). Kanskje litt ironisk, men det han sier har noe i seg som gjør at man kan tenke over om vi er på vei mot et samfunn full av overbeskyttelse. Osnes, Skaug & Kaarby (2010) mener at det er en tosidighet ved risikotaking: "*Det er ikke alltid lett å vite hvor grensen mellom utfoldelse og overbeskyttelse går. Det kan derfor være vanskelig å legge til rette for spennende og utviklende lekeplasser som samtidig ikke inneholder risiko for alvorlige skader*" (s.215). Spesielt etter VGs såkalte barnehagegransking har debatten om sikkerhet igjen blitt tatt opp. Her står det blant annet at 1 av 6 barnehager har sviktet på sikkerheten. Dette handlet imidlertid mest om barnehagens

sikkerhet inne. Likevel var det nesten 50 barnehager som hadde fysiske fasiliteter ute eller inne som kunne medføre kvelningsfare (VG.no, 2013).

I en ny rapport fra 2013: *"Kartlegging av hendelser og ulykker som medfører skade på barn i barnehage"*, kommer det frem at det er svært få alvorlige skader i norske barnehager. Det ble samlet inn data fra 1693 barnehager ved hjelp av elektroniske spørreskjema, og i tillegg ble det gjennomført telefonintervjuer av 20 tilfeldige styrere. I 2012 var de fleste skader mindre alvorlige og de trengte derfor ikke videre oppfølging. De tre alvorligste skadene var kraniebrudd, to fallulykker og et sammenstøt. Selv om styrerne i barnehagene mente at ulykker og skader ikke var problem i deres barnehage, opplever de økt press på grunn av det store sikkerhetsfokus. Dette kan være med på å avgjøre hva barna i deres barnehage får lov til å drive med av lek og aktiviteter (Sandseter, Sando, Pareliussen og Egset, 2013)

Det er likevel noen ting som kan gjøre sikkerheten bedre, uten å begrense barna. Dette handler om at det er nok personal tilstede i utetiden, som hele tiden er oppmerksomme på barnas aktiviteter. Om noe skjer, eller et barn tar for stor risiko, kan den voksne raskt hjelpe barnet (Osnes, Skaug & Kaarby, 2010). Diskusjonen om bemanning i barnehagen har pågått lenge, spesielt etter den nye satsingen på å sikre kvaliteten på barnehagetilbudet. På nettsiden til Utdanningsnytt (2013) kan man blant annet lese om at bemanningen i barnehagen er noe som bekymrer foreldrene. I VGs barnehagegransking får vi høre at 1 av 10 barnehager har mangelfull bemanning (VG.no, 2013). Det dukker stadig opp lignende diskusjoner i media. Det er viktig med nok ansatte for at barna skal ha mulighet til utfolde seg og drive med risikofylte aktiviteter innenfor trygge rammer.

Hagen & Sandseter (2010) hevder at man ikke bør hjelpe barna til å klare ulike utfordringer, men at man må la de få mulighet til å klare de på egen hånd. Dette fordi de gjennom egen erfaring tilegner seg ferdigheten, som kan redusere risikoen for at en ulykke skal skje. De oppøver altså risikomestring.

3.0 Metode

3.1 Hva er metode?

En metode er i følge Dalland (2012) det redskapet vi velger å bruke når vi skal undersøke noe. Det er vanlig å skille mellom to hovedtyper metoder ved innsamling av data. Dette er kvalitative og kvantitative metoder. Vi må velge metode ut i fra hva vi vil undersøke. Kvantitative metoder gir målbare svar, for eksempel at vi kan telle opp hvor mange som ga et visst svar i forhold til et annet (Larsen, 2007). Kvalitative metoder vil prøve å finne menneskers meninger og opplevelser om et visst tema. De kan altså ikke tallfestes. Her går man mer i dybden av det man vil undersøke. Kvalitativ forskningsmetode kan være intervju og/eller observasjon av et utvalg mennesker. Man får mange svar, men om få enheter. Kvantitativ forskningsmetode kan for eksempel være spørreskjema. Spørreskjema når ut til flere mennesker, men samtidig blir det vanskeligere å gå i dybden (Larsen, 2007).

3.2 Valg av metode

Jeg har valgt kvalitativ metode, der innsamling av data har foregått via intervju. I følge Gudmundsdottir (2011) er hensikten med kvalitativ forskning å gjøre det ubevisste bevisst. Videre hevder hun at en av de største oppgavene kvalitative forskere står ovenfor i pedagogikken, er å påvise og beskrive praksisteori. Det var nettopp dette jeg var ute etter i mitt forskningsarbeid. Dalland (2012) påpeker at samtalen er det viktigste man har i arbeidet med andre mennesker. Jeg ville få et innblikk i hvilke holdninger personalet i praksisbarnehagen min hadde til risikofyllt lek. Derfor ville jeg intervju tre av dem, slik at jeg kunne gå i dybden av temaet. I det kvalitative forskningsintervju får man tak i intervjuobjektets egen beskrivelse av temaet (ibid.). Når man intervjuer har man også mulighet til å stille oppfølgingsspørsmål. Det var viktig for meg slik at jeg fikk svar på det jeg var ute etter, i tillegg til at svarene ble mer utfyllende.

Jeg valgte i tillegg å gjøre uformelle observasjoner i utetiden i den samme barnehagen. Dette gjorde jeg både før og etter intervjuene. Observasjonene var usystematiske. Jeg ville se om det var sammenheng i det intervjuobjektene sa og hvordan dette kom fram i praksis. Dermed kan de to datainnsamlingsstrategiene utfylle hverandre, og jeg får mulighet til å støtte opp under funnene mine. Siden jeg var i praksis i denne barnehagen over en lengre periode, ble det umulig og ikke observere. Jeg vil likevel påpeke at det er intervju som er datainnsamlingsstrategien i denne kvalitative studien av personalets holdninger til risikofyllt lek. Det er min tolkning av svarene i intervjuene jeg i hovedsak kommer til å gå ut i fra i

resultat – og drøftingsdelen. Observasjonene mine blir brukt for å belyse svarene jeg fikk med eksempler.

3.3 Utvalg

Før jeg begynte på praksisen min hadde jeg bestemt meg for å intervju personalet på avdelingen jeg skulle være på, hvis det var mulig. Dette fordi jeg ville få innblikk i et helt tilfeldig personals holdninger i en tilfeldig barnehage. Vi fikk utdelt plass av DMMH, dermed bestemte jeg ikke type barnehage selv. Jeg spurte personalet tidlig i praksisen min om jeg kunne få intervju dem i forhold til bacheloroppgaven min. Det svarte de ja på. To av intervjuobjektene har førskolelærerutdanning. De er henholdsvis 49 år og 53 år. Det siste intervjuobjektet er en assistent som har utdanning fra Husmorskole, og er 48 år. Alle intervjuobjektene er kvinner og har arbeidet i denne barnehagen i ca. 10 år. Før dette har de også arbeidet i andre barnehager.

3.4 Utstyr/materiale

3.4.1 Intervjuguide

Jeg utarbeidet en intervjuguide som jeg delte ut til intervjuobjektene på forhånd (se vedlegg 1). Dette gjorde at de fikk mulighet til å forberede seg til intervjuet. Jeg mener at dette var viktig fordi de kunne begynne å tenke over hva de mente at risikofylt lek er. De hadde også mulighet til å tenke gjennom og komme med eksempler fra barnehagen. Intervjuguiden hadde 10 spørsmål. Jeg formulerte spørsmålene slik at forskningsdeltakernes holdninger skulle komme fram. Jeg prøvde ut intervjuet på en medstudent, slik at jeg var sikker på at spørsmålene var hensiktsmessige for problemstillingen min. Under intervjuet hadde jeg spørsmålene til hjelp slik at jeg skulle holde meg til temaet og være sikker på at jeg fikk spurt om det jeg hadde tenkt. Hvis jeg ikke hadde brukt intervjuguide, tror jeg at det hadde vært lett å spore av fra temaet.

Da jeg mener det er viktig for studien med en felles forståelse av begrepet risikofylt lek, spurte jeg om deres forståelse av begrepet i det første spørsmålet. Deretter valgte jeg å definere begrepet ut fra teori. Jeg gjorde dette for å sikre at jeg fikk svar på det jeg spurte om gjennom intervjuet.

3.4.2 Båndopptaker

Jeg valgte å bruke båndopptaker under intervjuene. Dette gjorde det enklere å få en naturlig flyt i samtalen, siden jeg ikke trengte å notere samtidig. Løkken & Søbstad (2006) hevder at

intervjusituasjonen blir bedre ved bruk av dette hjelpemiddelet. Dette fordi en kan konsentrere seg om selve samtalen, lytte og være sikker på at man forstår hverandre. Det er også en fordel for å få med seg kroppsuttrykk og holde blikkontakt, og dermed få med hva som skjer av ikke-verbal kommunikasjon underveis (ibid.). Jeg fikk på forhånd av intervjuet bekreftet av intervjuobjektene at det var greit at jeg tok opp samtalen. Jeg fortalte dem hva det skulle brukes til og at jeg slettet det etter bruk.

3.5 Prosedyre

Da jeg kom ut i praksis informerte jeg tidlig om bacheloroppgaven min til de ansatte på avdelingen. De ble interessert i temaet jeg hadde valgt, og ville gjerne la seg intervjuet.

3.5.1 Gjennomføring av intervjuene

Vi hadde på forhånd avtalt dag og tid for intervjuene. Vi satte oss på personalrommet med en "opptattlapp" på døra, slik at vi unngikk forstyrrelser. Jeg startet alle intervjuene med å informere om anonymitet og taushetsplikt. Jeg valgte et såkalt ustrukturert intervju, fordi jeg ville at intervjuobjektene skulle få snakke fritt ut i fra temaet. I et ustrukturert intervju skal ikke intervjueren styre intervjuet for mye. Jeg brukte oppfølgingsspørsmål for å dreie samtalen inn på det jeg var interessert i å få svar på (Larsen, 2007).

Under intervjuene nikket jeg og viste med kroppsspråket at jeg forsto det intervjuobjektene fortalte (Løkken & Søbstad, 2006). Hvis det var noe som var uklart, spurte jeg opp igjen og på en litt annen måte. Det ene intervjuobjektet var usikker på om hun svarte riktig på det jeg spurte om. Jeg sa da at det ikke var noe rett eller feil svar, og at jeg bare ville høre hennes meninger og erfaringer.

Til slutt så jeg over spørsmålene en gang til sammen med intervjuobjektene, og jeg synes at jeg hadde fått svar på det jeg trengte. Jeg takket for intervjuet.

3.5.2 Etterarbeid av intervjuene

Da jeg var ferdig med alle intervjuene, satte jeg meg ned for å transkribere dem. Jeg satte på opptaket, og stoppet opp underveis for å skrive ned alt det intervjuobjektene sa. Jeg skrev det rett inn i intervjuguiden, fordi jeg synes dette ble mest oversiktlig. Jeg farget svarene i tre ulike farger etter hvem som svarte. Da jeg ikke selv snakker trønderdialekt, transkriberte jeg svarene på bokmål. Ut i fra de transkriberte svarene fra intervjuene, delte jeg først inn i fem tema. Når jeg hadde skrevet inn det jeg synes passet under hver av dem, så jeg at mye gikk inn i hverandre. Derfor satt jeg det sammen slik at det til slutt ble to tema. Intervjuobjektene

hadde mange like svar, og uttrykte mye av det samme. Derfor skrev jeg ned resultatene samlet under hvert tema. Jeg synes dette var den mest oversiktlige måten å få fram svarene i denne undersøkelsen på.

3.6 Validitet og reliabilitet

Validitet handler om datas relevans eller gyldighet. Larsen (2007) hevder at det kan være enklere å sikre høy validitet når man bruker kvalitative metoder. I intervju har vi mulighet til å gjøre korreksjoner underveis, noe som blir vanskelig ved for eksempel spørreundersøkelser. Ved at jeg la opp til at intervjuobjektene skulle få prate fritt og at jeg brukte tilleggsspørsmål, kom det fram flere synspunkter. Spørsmålene mine gikk litt over i hverandre, men det gjorde ikke noe da de fikk mulighet til bruke flere forklaringsmåter. Siden intervjuet var nokså fleksibelt, bidrog dette til at informasjonen ble mer valid (Larsen, 2007). I tillegg hjalp forberedelsene og det at jeg prøvde ut intervjuet på forhånd til en høyere grad av validitet i oppgaven.

Reliabilitet handler om datas pålitelighet, altså om innsamlet data gir svar på problemstillingen. Nøyaktighet under hele prosessen er svært grunnleggende for at data skal ha høy reliabilitet. Jeg sikret nøyaktighet under hele prosessen gjennom å være systematisk og ha god orden i dataene, dermed ble reliabiliteten høynet. I intervju kan sikring av høy reliabilitet være vanskelig fordi informanten kan påvirkes av den som intervjuer eller av selve situasjonen (Larsen, 2007). Det er vanskelig for meg å vite om dette påvirket svarene jeg fikk. Siden jeg også observerte, kunne jeg få bekreftet noe av det de sa. Da jeg kun har utført intervjuene i en barnehage og av et personal, kan jeg ikke vite noe om andre barnehagers holdninger rundt temaet (ikke generaliserende).

3.7 Vurdering av min metode

Larsen (2007) påpeker at en fordel ved intervju er at man kan gå mer i dybden av temaet når det er nødvendig. Dette gjør det lettere å få en helhetlig forståelse av det man forsker på. Jeg vil si meg enig i dette, da jeg synes at jeg fikk god forståelse av denne barnehagens holdninger til risikofylt lek. Det var i tillegg en stor fordel at jeg underveis i intervjuet fikk komme med oppfølgingsspørsmål og få utdypende svar. Det at jeg gjorde uformelle observasjoner av situasjoner i utetiden, bidrog også til at det var enklere å tolke svarene jeg fikk i intervjuene. Jeg kunne for eksempel få bekreftet det de sa ut fra hvordan de handlet i praksis når slik lek oppsto. Motsatt kunne jeg også se om de handlet noe annerledes i forhold

til hva som kom fram i intervjuene. Dette betyr at jeg kunne få en mer helhetlig forståelse for deres holdninger.

Intervju kan også ha noen ulemper. Det kan være vanskeligere å være helt ærlig når en intervjuer sitter rett ovenfor deg, i forhold til å krysse av i et anonymt avkryssingsskjema. I tillegg kan det som Larsen (2007) kaller intervju-effekt ha en innvirkning. Dette betyr at selve situasjonen kan påvirke resultatet av intervjuet. For eksempel kan intervjuobjektet svare for å gi et godt inntrykk, eller svare det som hun tror intervjueren vil ha til svar. På grunnlag av observasjonene som jeg gjorde, synes jeg at svarene jeg fikk virket troverdige. I forhold til min forforståelse av risikofylt lek kan dette også ha en innvirkning. Jeg hadde et positivt syn på risikofylt lek, og det kan ha påvirket svarene jeg fikk. Jeg prøvde å være bevisst på at forforståelsen min ikke skulle komme til syne, men likevel ser jeg i ettertid at noen av spørsmålene kanskje kunne være preget av mitt positive syn.

Da jeg kun går ut i fra en barnehage der jeg har intervjuet tre personer, kan jeg ikke generalisere. Dette kan være en ulempe. Likevel kan undersøkelsen min ha overførbarhet til andre undersøkelser med samme tema (Larsen, 2007).

4.0 Resultat

Jeg valgte ustrukturert intervju som metode, og jobbet frem kategorier ut i fra svarene jeg fikk. I fasen hvor vi bearbeider data, forenkler vi og foretar en datareduksjon (Larsen, 2007). Jeg har derfor valgt ut empiri som er relevant for min problemstilling: *Hvilke holdninger har personalet til risikofylt lek i barnehagen?*”, og deretter delt inn resultatene jeg fikk i to ulike kategorier. Disse kategoriene er: ”Personalets forståelse av risikofylt lek” og ”Barns muligheter og begrensninger til risikofylt lek”. Jeg fant mange likhetstrekk i svarene til forskningsdeltakerne. Jeg velger derfor å skrive ned resultatene samlet under hver kategori, og støtter opp med sitater fra de forskjellige intervjuobjektene. Jeg kommer også med noen eksempler på hva jeg observerte i utetida.

4.1 Personalets forståelse av risikofylt lek

Informantene mente selv at de hadde god kunnskap om dette temaet. De begrunnet det med at de har diskutert sikkerhet i personalgruppa. I tillegg kan de på møter for eksempel ta opp dette temaet hvis noen synes at noe er skummelt eller farlig. Informantene har sammen snakket om hvor mye de kan sette av begrensninger for barna, og de har skapt en felles holdning i personalgruppa. De vil at det skal være trygt nok, men samtidig må barna få erfaringer som de lærer av.

Informantene mente at risikofylt lek er lek som kan være farlig og/eller at det er en viss risiko for å skade seg i den. De mente at risiko er individuelt betinget, fordi det kommer an på hva individet mestrer. Som en av informantene sa: *”Ting som er risikofylt for en 1-åring, trenger ikke å være risikofylt for en 3-åring”*. De sa også at det finnes forskjellige grader av risiko. Dette påpekte en av informantene: *”Risiko for hva? For at de skal få noen skrubbsår, brette et bein eller få hjernerystelse?”* I tillegg nevnte de at risikofylt lek er noe som er utfordrende i forhold til sikkerhet. Dette fordi de har et stort ansvar for barna når de er i barnehagen, og at sikkerheten må komme foran alt. Samtidig mente alle informantene at de ikke ville ha tilstander som for eksempel i Storbritannia hvor barna nesten ikke får gå på turer (de hadde hatt en student fra Storbritannia på besøk som fortalte dem dette). De er opptatt av at barna skal få utfolde seg fritt, men samtidig at de skal prøve å minske risikoen for at mer alvorlige ting skal skje. Informantene gav eksempler på at risikofylt lek kunne være: å klatre høyt i trærne, å ake på matter når det går fort og kanskje er isete underlag, å ake med hode først og ligge på ryggen, å balansere på kasser høyt oppe i lufta og å sykle fort og/eller sykle ned bakker.

Informantene var svært tydelige på at utfordringer er noe alle barn trenger for å utvikle seg videre. De mente at barna bør få strekke seg mot egne grenser og ha en form for frihet når de leker ute. De vil ikke styre uteleken for mye. Alle informantene synes at det er viktig at barna får prøve ut kroppens muligheter, fordi de gjennom dette lærer seg å beherske den. De mente at gjennom slik type lek kan de bli tryggere på kroppen sin, og at det gjør noe med selvtilliten å føle at en mestrer. En av informantene sa for eksempel at ved at barna får bevege seg på forskjellige underlag, lærer de å mestre det:

Ved å ta med barna ut i skogen å leke på ulendt underlag, eller være ute når det er glatt, lærer de å mestre denne typen underlag. De som ikke får mulighet til å møte slike utfordringer, får heller ikke mulighet til å mestre de.

Hun sa også at de i denne barnehagen aldri har latt seg hindre av isete underlag, men at de voksne må passe litt ekstra på og hjelpe de som trenger det. Dette mente hun kunne være en form for risikofylt lek, fordi isen kan være en faktor som gjør at barna kan slå seg (kanskje helst sammen med kategorien fart, fordi det ved stor fart på isen er lett å falle og for eksempel slå hodet).

Det de alle påpekte som negativt ved risikofylt lek, var at det er en mulighet for at barna kan skade seg. Det var ikke noe de ønsket.

4.2 Barnas muligheter og begrensninger til risikofylt lek

Informantene mente at barna hadde gode muligheter til risikofylt lek i barnehagen de jobber i. Dette forklarte de med at de har et stort uteområde med variert terreng, bakker, trær, skøytebane/fotballbane, dissere og klatrestativ. De mente at barna ut i fra sine forutsetninger får brukt seg selv. De prøver å se an hvert enkelt barn, og vurderer ting ut i fra det. En informant sa at de oppfordret noen av barna til å søke større utfordringer, og at de ville hjelpe barna til å mestre noe nytt. Dette mente hun kunne skje gjennom risikofylt lek. I en observasjon som jeg gjorde fikk jeg se at en voksen hjalp et barn til å våge å sette utfor akebakken alene. Dette skjedde gjennom at den voksne støttet barnet i prosessen, slik at barnet til slutt mestret aktiviteten på egen hånd. De første gangene ble den voksne med å ake, og noen dager senere satt barnet utfor alene. Informanten som snakket om å oppfordre barna til å søke utfordringer, fortalte at de ofte brukte slike metoder til barn som var litt skeptiske. Informantene sa at de var bevisst på ikke å stoppe barnas aktivitet, og de var klar over at holdningene til personalet kunne påvirke hva barna får lov til. En av informantene mente også at de mest spenningssøkende barna får utfordringer i barnehagen. Hun sa at hun hadde sett på

at et barn brukte rumpeakebrett til snøbrett ned bakken, og ville at han skulle få prøve seg på det. De prøver også å dra en del på turer utenfor barnehageområdet, slik at barna får variasjon og opplever andre miljøer. Dette fordi de vil gi barna flere muligheter og utfordringer enn de har i barnehageområdet. Alle informantene mente likevel at de hele tiden kan utvikle seg til å bli bedre på å gi utfordringer til hvert barn.

De ser også at det finnes begrensinger i barnas søken etter denne typen lek. En av informantene synes at trafikken var en klar begrensning når de skulle på tur, fordi det kreves at alle i personalet er tilstede og at alle er oppmerksomme. Alle informantene mente også at de voksne av og til må begrense barna. De kan for eksempel si til barna at de ikke får klatre lenger opp i treet, særlig hvis underlaget er hardt. En av informantene begrunnet dette slik: *"Det er jo vår oppgave å se litt framover, og dette må vi i dag når det er stort fokus på sikkerhet. Dette med sikkerhet og utfordringer er en balansegang!"*. Gjennom de uformelle observasjonene jeg gjorde, fikk jeg flere ganger se at de voksne satte grenser for barna når de klatret i trær. De gikk bort til dem og sa at de ikke fikk klatre lenger opp. Dette kunne skje når barna var ca. 3-4 meter over bakken i trær som hadde mange greiner som kunne dempet et eventuelt fall.

Personalet som jeg intervjuet gir heller ikke alltid lov til å rutsje fra toppen av akebakken. Hvis det er isete underlag, får barna veldig stor fart som gjør at de mister kontrollen. Derfor må barna forholde seg til regler alt etter hvordan underlaget er. En av informantene påpekte at: *"Det er få ting vi kan forby helt, men vi kan redusere risikoen med ulike tiltak"*. De bruker å merke opp streker på snøen i bakken, slik at barna skjønner at de må gå opp bakken på den ene siden av streken, og renne ned bakken på andre siden. Slik unngår de at barna går i veien for de som aker ned. Jeg observerte ofte aktiviteten i akebakken, da dette så ut til å være en tiltrekkende aktivitet for mange av barna. Jeg fikk se at personalet tillot det meste av aktivitet her. De fikk som regel lov til å bruke de akebrettene de ville, med unntak av de gangene det var mye is. Da fikk de kun bruke rumpeakebrett, og de fikk ikke starte fra toppen av bakken (det er en nokså bratt og lang bakke). Uansett føre, var personalet til stede ved eller i akebakken. De hjalp ofte til og sa i fra om at ikke flere barn fikk ake samtidig. Da unngikk de sammenstøt. Jeg observerte også ofte at personalet akte på madrasser sammen med barna. Dette var barn som var litt mer skeptiske til å ake, og ville derfor at en voksen skulle være med.

Alle informantene sa at de i noen situasjoner var redde eller engstelige for at det skulle skje noe uønsket. Dette gjaldt særlig hvis de var utenfor barnehagens område, som for eksempel ved vann eller i skogen der noen kan forsvinne. I tillegg nevnte en informant at det kunne være litt skummelt i akebakken: *"Ja, jeg kan være litt redd når mange barn aker samtidig og de får stor fart, da kan det fort bli krasj. Jeg er redd for hodeskader"*. Informantene sa at de hadde reflektert mye rundt om det er deres egen frykt som begrenser aktiviteter ute. En informant sa det slik: *"Jeg må ofte utfordre meg selv litt. Det har oppstått noen situasjoner der jeg har villet stoppet aktiviteten før jeg gjør det, ja"*. De synes også at det kunne være skummelt når barna klatret høyt i trærne. I en observasjon som jeg gjorde, fikk jeg se at personalet var usikre på om de skulle stoppe opp en aktivitet. Dette var når et barn klatret høyt i et tre. Den voksne som var til stede gikk først og diskuterte med en annen voksen, for så å gå å si i fra til barnet om at han hadde klatret for høyt opp.

Alle informantene var tydelige på at de synes sikkerhet er viktig og at det må gå foran alt, samtidig vil de ikke være overbeskyttende. Likevel er de hele tiden påpasselige på om ting kan være farlig i uteområdet og de vurderer ting der og da, for eksempel hvis de er på tur.

5.0 Drøfting

I denne delen av bacheloroppgaven skal jeg sette resultatene opp mot relevant teori og drøfte betydningen av mine funn. Jeg vil koble dette opp mot mine egne tanker rundt temaet risikofylt lek og problemstillingen min: **Hvilke holdninger har personalet til risikofylt lek i barnehagen?**

I hovedtrekk viste resultatene at de tre informantene hadde svært like holdninger til risikofylt lek. Samtidig forklarte de seg på forskjellige måter, og kom med ulike eksempler fra hverdagen i barnehagen. De hadde mange meninger rundt temaet og brukte tid på å reflektere sammen rundt dette. Informantene mente det var mye positivt ved risikofylt lek. De ville prøve å utfordre seg selv enda mer for å ikke stoppe opp slik lek, og i tillegg gi enda større utfordringer til de barna som trengte det. Alle informantene snakket om at sikkerhet måtte komme foran alt, men likevel mente de at det var få ting de kunne forby helt.

5.1 Personalets forståelse av begrepet risikofylt lek

Informantene definerte risikofylt lek som farlig lek, og/eller at det er en viss risiko for å skade seg i den. De nevnte at dette kunne være lek med stor høyde (som klatring i trær og å balansere på kasser stablet oppå hverandre), lek med stor fart (som sykling og aking der det kunne være fare for sammenstøt, og å ake med hodet først), lek ved farlige steder (f.eks ved vann) og lek hvor barna kunne gå seg bort (f.eks i skogen). Her ser vi at de var inne på mye av det Sandseter (2007) har konkludert med i sine undersøkelser. Hun legger til at det er utfordrende og spennende lek, og at den som oftest forgår ute i barns frie lek (ibid.). Selv om det ikke var ordrett slik de definerte det, snakket de alltid om leken ute. I likhet med Fjørtoft (2010a) gav informantene derfor uttrykk for at det var ute barna var mest fysisk aktive. Dette kan også ha en sammenheng med at de ikke har så mange muligheter inne i barnehagen. I tillegg nevnte de flere ganger at utfordringer er viktig for at barna skal utvikle seg. Informantene kom med eksempler på risikofylt lek fra fire av de seks kategoriene Sandseter (2007) har utformet. Det de derimot ikke nevnte, var kamp – og slåssleker og lek med farlige redskaper. Siden vi ikke kom inn på dette i intervjuene er det vanskelig for meg å si om dette er noe de bevisst ikke får lov til i deres barnehage, eller om de ikke ser på det som risikofylt lek. Jeg så heller ikke noe til disse formene for risikofylt lek i mine observasjoner. Vi kan derfor spørre oss om de på grunn av risikoen for skade ikke vil drive med slike aktiviteter i barnehagen deres. Vi ser likevel at informantene definerer risikofylt lek som mye av det samme som Sandseter (ibid.) gjør.

Informantene påpekte at det er forskjellige grader av risiko: *"Risiko for hva? For at de skal få noen skrubbsår, brette et bein eller få hjernerystelse?"* Hvilken risiko er vi egentlig villig til å utsette barna for? Dette er et vanskelig spørsmål. Mange foreldre ville nok svart at de ikke vil utsette barna sine for noen former for risiko. Informantene ga uttrykk for at de ville at barna skulle få erfaringer som de kan lære av, men at de samtidig ikke ønsket at barna skulle skade seg. Det eneste vi kom inn på i intervjuene som de virkelig var redde for, var hodeskader.

Informantene mente at risiko er individuelt betinget og at det kommer an på hva individet mestrer. Dette stemmer overens med det Sandseter (2010b) sier om at det er individuelle forskjeller i behov for – og opplevelse av spenning og risiko i lek. Som en informant påpekte: *"Ting som er risikofylt for en 1-åring, trenger ikke være risikofylt for en 3-åring"*. Dette kan bety at informantene tar barnas forutsetninger i betraktning, og ser at barna trenger ulike utfordringer i hverdagen. Dette er positivt i forhold til å tilrettelegge for at hvert enkelt barn skal få oppleve spenning og drive med risikofylt lek.

5.2 Hvilken betydning har den risikofylte leken?

Alle informantene var tydelige på at risikofylt lek kunne være positivt i forhold til barns motoriske utvikling. De synes at det er viktig at barna får prøve ut kroppens muligheter fordi de lærer seg å beherske den. Informantene mente at barna må få muligheten til å strekke seg mot egne grenser og få ulike utfordringer i hverdagen. Sandseter (2010a) utdyper dette mer ved å si at barn naturlig søker å bli kjent med kroppens muligheter og begrensninger, og at de har en motivasjon for å teste seg selv og sine omgivelser.

Informantene hevdet også at det å bli trygg på kroppen sin er positivt i forhold til å mestre ulike utfordringer, og at de gjennom det får bedre selvtillitt. Dette er i tråd med Osnes, Skaug og Kaarby (2010) sin teori. De sier at i den kroppslige leken handler mestring om å oppleve suksess gjennom kropp og bevegelse. Gjennom dette kan barna få positiv selvoppfatning, som er viktig for utvikle seg videre. En av informantene påpekte at det er viktig at barna får mulighet til leke på forskjellige underlag, for eksempel når det er isete og glatt. Hun mente at hvis de får møte slike utfordringer lærer de å mestre de, og at dette kan være risikofylt fordi det er en mulighet for skade (f.eks å falle og slå hodet). I dette ga hun uttrykk for at barna må få oppøve risikomestring. Boyesen (1997) hevder at barna må få nærme seg risikoer for å lære seg å mestre de. Det kan også se ut som at informantene legger vekt på at dette er viktig. Et spørsmål som er relevant her er: Hvor stor risiko skal barna egentlig få erfaring med?

Det kan se ut som at informantene ser mye læring i den risikofylte leken. Jeg mener at disse holdningene er viktig for at barna skal få drive med slik lek i barnehagen. Læringen de ser, kan sees i sammenheng med det Sandseter (2010b) sier om å ruste barna til å møte det samfunnet vi lever i. Det er nettopp dette de ansatte skal forberede barna til; det å møte kravene som samfunnet stiller til oss.

5.3 Får barna nok utfordringer i barnehagen?

Alle informantene mente at barna hadde gode muligheter til å drive med risikofylt lek i barnehagen deres. Dette fordi de hadde et stort uteområde med dissers, klatrestativ og variert terreng med innslag av natur. De mente derfor at barna ut i fra sine forutsetninger fikk brukt seg selv på flere måter. De uttrykker at det å ha et stort uteområde med innslag av natur er positivt, noe jeg vil si meg enig i. Samtidig var de kun på tur en gang i løpet av de seks ukene jeg var der, og dette må jeg stille meg kritisk til. Selv om de hadde innslag av natur, trenger ikke det å bety det samme som å få komme ut fra barnehagen og til skogen eller fjæra. Som Bagøien og Storli (2002) peker på, har naturen et åpent handlingsrom. Dette vil si at man alltid finner nye opplevelser og utfordringer her. Når barna er inngjerdet i et barnehageområde som de kanskje har vært kjent med i 5 år, kan det meste være prøvd ut. Derfor mener jeg at barnehagen kanskje må prøve å komme seg mer ut i naturen slik at alle kan få nye opplevelser og utfordringer.

Informantene fortalte at de prøver å se an hvert enkelt barn og gi dem utfordringer deretter. Sandseter (2010a) hevder at dette er viktig, fordi ingen barn er like. Hun sier at en må se an individets spenningsnivå og mestringsnivå, og tilpasse grensene deretter. Dette kan bety at personalet har skjönt at barna trenger ulike utfordringer, og at de derfor kanskje setter forskjellige grenser i barnas utforskning gjennom risikofylt lek. I dette ligger det noe som jeg mener er sentralt for at hvert barn skal få utvikle seg ut i fra sitt nivå.

En av informantene sa også at de prøvde å oppfordre noen av barna til å søke større utfordringer, for eksempel ved å være med i risikofylt lek. Dette kunne være barn som var litt mer skeptiske til voldsomme leker. Gjennom observasjonene mine fikk jeg se at de voksne hjalp noen av barna til å mestre aktiviteter gjennom det Vygotskij kaller "et støttende stillas" (Lundhaug, 2010). Det var særlig et barn som jeg bemerket meg. Han hadde i flere dager bare stått og sett på de andre som akte. Da de voksne akte sammen med han noen ganger først, gikk det ikke lang tid før han turte å sette utfor bakken alene. Det at de voksne ser slike barn, tror jeg er viktig for deres utvikling. Denne gutten opplevde nok stor mestringsfølelse etter å

ha satt utfor bakken alene. Observasjonen som jeg gjorde viser at personalet oppmuntret dette barnet til å søke fysiske utfordringer og prøve ut sine kroppslige muligheter. Dette er i tråd med det Rammeplanen (Kunnskapsdepartementet, 2011) sier under fagområdet ”*Kropp, bevegelse og helse*”.

En av informantene fortalte også om at hun hadde sett på at et barn brukte et rumpeakebrett til snøbrett ned bakken. Hun var bevisst på at hun ville at barnet skulle få prøve seg på den aktiviteten. Dette synes jeg viser at hun har en reflektert og bevisst holdning der hun vil at barna skal få prøve ut utfordringer som de finner selv. Jeg har erfaring med at voksne er veldig forskjellige når det gjelder å sette grenser. Derfor kan det hende at en annen voksen hadde grepet inn og sagt at dette kan være farlig, istedenfor å la barnet få ta denne utfordringen.

5.4 Hvordan forholder personalet seg til grensesetting i risikofylt lek?

Informantene vil ikke være overbeskyttende, og de er bevisste på å ikke stoppe barnas aktiviteter før det absolutt er nødvendig. De sa at de er klar over at holdningene deres spiller inn for hva barna får lov til. Flere forskere mener at barn er progressive i sin tilnærming til utfordrende og spenningsfylte aktiviteter (bl.a Aldis, 1975 i Sandseter, 2010a). Det vil si at de fleste barn naturlig stopper opp når noe blir for skummelt. Dette kan være tosidig. Personalet i denne barnehagen har lang erfaring med barn, og de prøver å avvente situasjoner slik at de ikke stopper opp leken for tidlig. I likhet med det Lysklett (2006) sier, uttrykker de altså at de ikke vil risikere å ta fra barnet den gode mestringsopplevelsen ved å stoppe opp for tidlig. Samtidig kan de på grunn av lang erfaring, kjenne barna godt slik at de kanskje vet hvilke barn som mestrer de ulike utfordringene. Ut i fra min erfaring er det ikke alle barn som har denne naturlige grensen for å stoppe opp hvis noe blir for skummelt eller risikofylt. Noen barn har kanskje vanskelig for å se konsekvenser av handlinger. Derfor må man kanskje av og til gripe inn i den risikofylte leken fordi man ikke alltid kan stole på at barn er progressive i sin tilnærming til risiko. De store spørsmålene vil kanskje alltid være: Når skal man egentlig stoppe opp leken og når er den for risikofylt? Som Osnes, Skaug og Kaarby (2010) påpeker: ”*Det er ikke alltid lett å vite hvor grensen mellom utfoldelse og overbeskyttelse går. Det kan derfor være vanskelig å legge til rette for spennende og utviklende lekeplasser som samtidig ikke inneholder risiko for alvorlige skader*” (s.215). Det er store individuelle forskjeller i når de ansatte vil sette grenser i leken, og det kan være en utfordring.

Alle informantene innrømmet at de av og til var litt engstelige i forhold til barns risikofylte lek. En informant påpekte det slik: *"Jeg må ofte utfordre meg selv litt. Det har oppstått noen situasjoner der jeg har villet stoppet aktiviteten før jeg gjør det, ja"*. Som påpekt tidligere hevder Lysklett (2006) at det er viktig at man ikke stopper opp en aktivitet før det virkelig er nødvendig. Den naturlige utforskningen og søken etter stimuli er viktig for barns utvikling. I sitatet ovenfor ser vi at personalet noen ganger synes det er vanskelig å "slippe opp" helt. Det kan også være vanskelig fordi de voksne har forskjellige grenser, og derfor vil det være individuelt når en synes det er på tide å stoppe opp leken. De voksne bør hele tiden reflektere rundt dette spenningsforholdet. Er det mine eller barnas behov og grenser som avgjør hvor langt barna får gå i den utforskende og risikofylte leken? (ibid.). Det å reflektere rundt slike spørsmål kan kanskje gjøre at man ikke stopper opp aktiviteter og leker som man før ville stoppet opp. Altså at man kan flytte sin egen grense litt.

Rasmussen (1996) hevder at barnehagepersonalts toleranse for kaotisk, bråkete og risikofylt lek i mange tilfeller er lav. Jeg har ikke fått dette inntrykket av personalet jeg intervjuet. Kanskje er barnehageansatte mer bevisste på holdningene man har til slik lek nå enn før? Når man blir mer bevisst, blir kanskje også toleransen for denne typen lek større? For meg virker det som at fokuset på at barn skal få møte fysiske utfordringer kanskje er større i dag enn for over ti år siden. Dette fordi det begrunnes med at det er positivt for barns utvikling og læring. På grunn av sikkerhetsfokuset kan det likevel være en utfordring å bare forholde seg positiv til slik lek.

5.5 Sikkerhet

Sandseter (2010b) hevder at det å være "føre var enn etter snar" når det gjelder risikoer er utbredt blant ansatte i barnehager. En av informantene uttalte seg slik: *"Det er jo vår oppgave å se litt framover, og dette må vi i dag når det er stort fokus på sikkerhet. Dette med sikkerhet og utfordringer er en balansegang!"*. Her kan man se at sikkerheten hele tiden spiller inn i arbeidet i barnehagen, og at det å være "føre var" kanskje er en konsekvens av fokuset på sikkerhet. I rapporten *"Kartlegging av hendelser og ulykker som medfører skade på barn i barnehage"*, kom det fram at styrerne opplever økt press på grunn av det store sikkerhetsfokuset (Sandseter, Sando, Pareliussen og Egset, 2013). Dette ser ut til å stemme overens med det informantene snakket om. De må hele tiden tenke på at sikkerheten skal komme først. Det blir vel heller ikke bedre av alle overskriftene i media angående granskingen i barnehager. Er det egentlig rart at foreldre blir bekymret når de kan lese overskrifter som: *"Svipt på sikkerheten. Manglende tilsyn. Brudd på bemanningskrav" OSY?*

(VG.no, 2013). Slike bekymringer kan føre til at personalet blir enda mer påpasselige i forhold til risikoer.

I tillegg til sikkerhetsfokuset, har man faktisk ansvar for andres barn. Dette tror jeg er noe de ansatte kjenner på, og at de derfor prøver å være veldig oppmerksomme på mulige farer. Breivik (2001) skriver at hvis en skal lære å mestre noe, så må man være villige til å utsette seg for mulige farer. Jeg fikk inntrykk av at personalet jeg intervjuet delvis var enig i dette, men at det likevel i praksis var vanskelig å ha en slik holdning. I lys av sikkerhetsfokuset er det kanskje ikke rart at de ansatte ser på dette som vanskelig. Alle informantene påpekte at de ikke ønsket at barna skulle skade seg, og at muligheten for dette var en negativ side ved å drive med risikofylte leker.

Det store fokuset på sikkerhet kan være med på å avgjøre hva barna i barnehagen får lov til å drive med av lek og aktiviteter (Sandseter, Sando, Pareliussen og Egset, 2013). I observasjonene mine fikk jeg se at de ansatte satte begrensninger både når barna klatret i trær og når de akte. Likevel hadde de en reflektert holdning, og de diskuterte hvordan de satte begrensninger. De ville for eksempel heller lære barna ulike regler enn å forby aktiviteten. I akebakken brukte de å lage et slags køsystem og å merke opp streker på bakken. I tillegg regulerer de med ulike akebrett etter hvilket føre/underlag det er. En informant sa: *"Det er få ting vi kan forby helt, men vi kan redusere risikoen med ulike tiltak"*. Med en slik holdning viser de at de prøver så godt det lar seg gjøre og ikke begrense barnas risikofylte lek.

Informantene nevnte at det å være nok voksne tilstede er en viktig forutsetning for at barna skal få mulighet til å drive med risikofylte aktiviteter innenfor trygge rammer. I mine observasjoner så jeg hele tiden et personal som var til stede og hjalp til, for eksempel i akebakken. Dette er positivt for at barna skal få muligheten til å drive med risikofylte aktiviteter. Osnes, Skaug og Kaarby (2010) utdyper dette med å si at hvis noe skulle skje eller et barn tar for stor risiko, kan den voksne raskt hjelpe barnet. Informantene ga uttrykk for det samme.

I intervjuene sa informantene at de brukte å dra en del på turer. I løpet av de 6 ukene jeg var i praksis i denne barnehagen, fikk jeg kun se at de gikk på en tur. Dette overrasket meg. Samtidig vet jeg at det var mye sykefravær denne perioden, og det tror jeg kunne ha en innvirkning. Likevel mener jeg at de kanskje kunne gjort litt mer for å komme seg ut på tur. En av informantene snakket om at trafikken var en klar begrensning når de skulle utenfor barnehagens område, siden barnehagen lå nær trafikkerte veier. Jeg synes det er synd at slike

ting skal spille inn for om barna skal få dra på tur. Hadde de vært flere voksne hadde de kanskje hatt muligheten til å dra på flere turer. Her kan vi se hvor mye bemanningen har og si for praksisen i barnehagen.

6.0 Avslutning

I denne oppgaven har jeg tatt for meg temaet risikofylt lek. Jeg var interessert i å finne ut mer om personalets holdninger til dette i barnehagen. Personalet jeg intervjuet hadde god forståelse for hva risikofylt lek er, og de reflekterte mye rundt muligheter og begrensninger sammen i personalgruppa. Ut i fra intervjuene og de uformelle observasjonene jeg gjorde, fikk jeg inntrykk av at de hadde positive holdninger til denne typen lek. De så viktigheten av den opp mot barns læring og utvikling. Alle informantene synes at barna i deres barnehage har gode muligheter til denne typen lek, men de var også kritiske til seg selv i forhold til at noen kanskje kunne trenge enda større utfordringer.

Informantene uttrykte at det store fokuset på sikkerhet var en utfordring som kunne være med på å avgjøre hva barna fikk lov til. Likevel var de reflektert rundt det å ikke stoppe opp risikofylt lek før det er nødvendig. De sa at de prøvde å tilpasse grenser ut i fra hvert barns mestringsnivå. Informantene fortalte også om at de i noen tilfeller trenger å utfordre seg selv litt i forhold til å ikke stoppe opp barns lek. I intervjuene kom det fram at sikkerheten måtte gå foran alt. Likevel snakket de om at de ikke ville forby en aktivitet helt, men heller finne tiltak som gjorde at de kunne redusere risikoen. Nok bemanning var noe de nevnte som en viktig faktor for at barna skulle få utfolde seg og drive med risikofylt lek innenfor trygge rammer.

Før jeg startet arbeidet med bacheloroppgaven, tenkte jeg at de voksne i barnehagen ofte er overbeskyttende og ikke tillater risikofylte aktiviteter. Etter at jeg gikk inn for å finne ut mer om dette, har jeg fått et litt annet syn. Personalet jeg intervjuet var bevisste rundt det de gjorde. Med forklaring ut i fra sikkerhetsregler og fokuset på sikkerhet i dag, har jeg fått forståelse for hvorfor de må sette noen begrensninger. I den siste tiden har det vært spesielt stort fokus på sikkerhet i barnehager, og jeg håper vi i Norge ikke gir etter land med enda strengere sikkerhetsregler. Jeg er spent på utviklingen framover.

Etter å ha fått større forståelse for holdningene til personalet i denne barnehagen, hadde det vært interessant å forsket videre på det samme i andre barnehager for å se om det er forskjeller. Det kunne også vært interessant å sett på om det er forskjeller fra nyutdannede førskolelærere og ansatte med lang erfaring (som i mitt tilfelle). I tillegg kunne jeg tenkt meg å vite mer om foreldres holdninger og syn på denne typen lek.

7.0 Referanser

- Bagøien, T.E. (Red.). (2006). *Barn i friluft. Om verdifullt friluftsliv*. Oslo: Sebu forlag.
- Bagøien, T.E. & Storli, R. (2002). *Lag en naturlekeplass*. Oslo: Gyldendal.
- Boyesen, M. (1997). *Den truende tryggheten*. Doktorgradsavhandling. Trondheim: NTNU
- Breivik, G. (2001) *Sug i magen og livskvalitet*. Oslo: Tiden.
- Dalland, O. (2007). *Metode og oppgaveskriving for studenter*. (4. utgave). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- DSB. (1996). *FOR 1996-07-19 nr 703: Forskrift om sikkerhet ved lekeplussutstyr*.
<http://www.lovdatab.no/cgi-wif/ldles?doc=/sf/sf/sf-19960719-0703.html>.
- Ellingsen, D. (2008). *Barndom. Tryggere, men kanskje kjedeligere*. Samfunnsspeilet/statistisk sentralbyrå nr. 3, 2008. Lastet ned fra: <http://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/tryggere-men-kanskje-kjedeligere>
- Fjørtoft, I. (2010a) *Fysisk aktivitet i barnehagen*. I: Wilhelmsen, B.U, & Holthe, A. (2010). *Måltider og fysisk aktivitet i barnehagen – barnehagen som arena for folkehelsearbeid*. Universitetsforlaget AS.
- Fjørtoft, I. (2010b). *Barn og bevegelse: Læring gjennom landskap*. I: Sandseter, E.B., Hagen, T.L & Moser, T. (2010). *Kroppslighet i barnehagen - pedagogisk arbeid med kropp, bevegelse og helse*. Gyldendal akademiske forlag
- Gudmundsdottir, S. (2011). *Den kvalitative forskningsprosessen*. I: Moen, T. & Karlsdottir, R (red.) (2011). *Sentrale aspekter ved kvalitativ forskning*. Tapir Akademisk Forlag, Trondheim.
- Hagen, T.L & Sandseter, E.B. (2010). *Sikkerhet ved bevegelseslek i barnehagen*. I: Sandseter, E.B., Hagen, T.L & Moser, T. (red.) (2010). *Kroppslighet i barnehagen - pedagogisk arbeid med kropp, bevegelse og helse*. Gyldendal akademiske forlag
- Kunnskapsdepartementet. (2011). *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Oslo: Kunnskapsdepartementet.

- Larsen, A. (2007). *En enklere metode. Veiledning i samfunnsvitenskapelig metode forskningsmetode*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Lundhaug, T. (2010). *Inkludering i fysisk aktivitet*. I: Wilhelmsen, B.U, & Holthe, A. (2010). *Måltider og fysisk aktivitet i barnehagen – barnehagen som arena for folkehelsearbeid*. Universitetsforlaget AS.
- Lysklett, O. (Red.). (2006). *Temahefte om natur og miljø*. Oslo: Kunnskapsdepartementet.
- Løkken G & Søbstad, F. (2006). *Observasjon og intervju i barnehagen*. Universitetsforlaget
- Osnes, H., Skaug, H.N & Kaarby, K.M.E (2010). *Kropp, bevegelse og helse i barnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Rasmussen, T.H. (1996). *Orden og kaos. Elementære grunnkrefter i lek*. Oslo: Forsythia.
- Sandseter, E.B., Hagen, T.L & Moser, T. (red.) (2010). *Kroppslighet i barnehagen - pedagogisk arbeid med kropp, bevegelse og helse*. Gyldendal akademiske forlag
- Sandseter, E.B. (2010a). *Det opplevelses – og spenningsøkende barnet*. I: Sandseter, E.B., Hagen, T.L & Moser, T. (red.) (2010). *Kroppslighet i barnehagen - pedagogisk arbeid med kropp, bevegelse og helse*. Gyldendal akademiske forlag
- Sandseter, E.B. (2010b). "Når det kile i magen, må æ bare flir å hyl!" *Betydningen av barns risikofylte lek*. I: Kvello, Ø. (red.). (2010). *Barn i utvikling*. Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Sandseter, E.B. (2010c). *Spenningsfylt aktivitet i barnehagens uteområde – å balansere mellom trygghet og risiko*. I: Wilhelmsen, B.U, & Holthe, A. (2010). *Måltider og fysisk aktivitet i barnehagen – barnehagen som arena for folkehelsearbeid*. Universitetsforlaget AS.
- Sandseter, E.B. (2007). *Barns risikofylte lek i barnehagen – en pilotstudie*. I: Guldal, T.M, Karlsen, G., Løkken, G., Rønning, F., og Steen-Olsen, T. (red): *FOU i praksis 2006, rapport fra konferanse om praksisrettet FoU i lærerutdanning*, Trondheim. Tapir Akademisk Forlag.
- Sandseter, E.B, Sando, O.J., Pareliussen, I., Egset, C.K (2013). "Kartlegging av hendelser og ulykker som medfører skade på barn i barnehage". Trondheim. DMMH.

Utdanningsnytt (2013, 3. januar). Lastet ned fra: <http://utdanningsnytt.no/4/Meny-B/Samfunn/Politikk/Foreldre-mest-bekymret-for-bemanningen-i-barnehagen/>

VG (2013, 20. mars). Lastet ned fra:

<http://www.vg.no/nyheter/innenriks/barnehager/artikkel.php?artid=10101563>

Vingdal, I.M. & Hollekim, I. (2001). *Barn i naturen. Utfordring – opplevelse – læring*. Oslo: Gyldendal

Vedlegg 1. Intervjuguide

1. Hva forstår du som risikofylt lek ?
2. Hva mener du kan ha innvirkning for at barn skal få leke denne typen lek?
3. Hvilke muligheter har barna til risikofylt lek i barnehagen du jobber i?
4. –Ser du noen begrensinger? I så fall hvilke?
5. Synes du at utemiljøet i barnehagen inviterer til risikofylt og spenningsfylt lek? – eksempler?
6. Synes du at alle barn(ut i fra forutsetningene sine) får fysiske utfordringer i barnehagens uteområde? –eksempler?
7. Noen barn er mer spenningsøkende enn andre, hva gjør du/dere (evt. hva kan dere gjøre) for at også disse barna skal få fysiske utfordringer?
8. Synes du at personalet generelt har nok kunnskap og bevissthet rundt risikofylt lek?
9. Er du noen ganger engstelig eller redd for at barna skal skade seg?
–i hvilke situasjoner?
10. Hva kan være positivt / negativt med risikofylt lek?